

(Anden Behandling findes i Tidenden Sp. 1580).

Intet **Ændringsforflag** var fremkommet.

Sagen i sin Helhed fattes under **Forhandling**.

Tessen: Forinden dette Lovforflag bliver vedtaget her i Thinget, ønsker jeg, da jeg var forhindret i at være tilstede ved 1ste Behandling, at fremsætte nogle Bemærkninger væsentligst for at anerkjende dette Forslags Indhold, og for at fremhæve dets store Betydning baade i Nutiden og i Eftertiden. Næst at tilveiebringe et dygtigt og stærkt Forsvar for vort Land, for at dette ikke ved Folkets egen Skyld skal blive udslettet af Staternes Række, og næst efter at sørge for Folkets Oplysning, for at det rettelig kan vide at benytte den grundlovmæssige Frihed, har det stede forekommet mig, at Intet var mere magtpaaliggendr for Regjeringen og Rigsdagen end at sørge for en Udvikling af vore Samsærfelsmidler, og jeg har bestandig forment, at Udviklingen bør være hen imod, at Staten faar samtlige Hovedlinier af Banerne i sine Hænder, for at Befolkningen kan komme til at drage den fulde og ligelige Nytte af dem, og for at Agerbrugets, Havelens og Industriens Interesser kunne blive varetagne paa en retfærdig og ligelig Maade over det hele Land. Bestræbelserne herfor ere gaaede i den Retning ogsaa i andre Lande. Jeg skal nu ikke nævne Lydsland, fordi det vel er muligt, at det der mere er militære Interesser end Hensynet til Befolkningens Liv, der har ført til Ønsket om at faae Banerne, som for den allerstørste Del ere i private Selskabers Hænder, til at gaa over til Staten. Derimod har man i Frankrig og i Italien i de senere Aar arbeidet stærkt hen imod at faae alle Hovedbanerne over i Statens Hænder. (Andrø: Det er ikke stet!) Det er ikke stet endnu, men der arbeides stærkt derhen imod. For Lydslands Vedkommende er det stet med flere Baner og vil vist i den nærmeste Fremtid ske med endnu flere. Her i Landet begyndte man at bygge Jernbaner i Begyndelsen af vor Frihedsid, da Selvsstyrelsen og Frihedstanken førte hen imod at styde Staten, som hidtil havde varetaget saa godt som alle offentlige Anliggender, som havde indblandet sin Styrelse i disse, tilside. Dette gjaldt særlig All, hvad man kaldte Statsindustri, og denne gav man en meget vid Fortolkning, saaledes at man deri indbefattede ikke blot Klædefabrikationen, men ogsaa Fabrikationen af Studenter, ikke blot Hæsteavl, men ogsaa og i Særdeleshed Anlægget og Driften af Jernbanerne, og det blev en Trossætning, at Staten ikke maatte indblende sig deri. Her i Landet begyndte man Anlægget af Jern-

baner — det er nu allerede mange Aar siden, skjøndt vi jo kom sent med; det var i 1845—46, — med, at et privat Selskab anlagde den lille Jernbane fra Rjøbenhavn til Roeskilde, som blev aabnet 1847. Derefter standsede Jernbaneanlægene i 9 Aar, og det næste Stykke Bane, der blev anlagt var fra Roeskilde til Korsør, som først blev aabnet i 1856. Der var tillige dengang en stor Mistillid til, at Jernbaneforetagender kunde betale sig, ja der var endog saa megen Tvivl om, at selv disse Baner, som førte til Landets Hovedstad og gennem frugtbare Egne, kunde betale deres egen Drift. Man frygtede derfor stede for at blande Staten ind i Driftsvæsenet, for at den ikke skulde komme til, foruden at bære Garantien for Renten af Anlægskapitalen, tillige at gjøre Tilflugt til selve Driften. Der kunde derfor ikke, da der for 20 Aar siden var Spørgsmaal om at føre Banen fra Sjælland videre gennem Fyen og Sylland til Aalborg, være Tale om, at man under disse Forhold skulde drifte sig til at foreslaa, at Staten skulde overtage disse Baners Drift. Jeg havde imidlertid dengang, som jeg har endnu, den Overbevisning, at det vilde have været det Rette, om dette var stet, og det har jo ogsaa senere bekræftet sig, at der ikke havde været Noget at risikere ved at overtage Driften. Det kunde imidlertid ikke dengang ske; men siden den Tid har jeg bestandig fastholdt den Tro og den Overbevisning og udtalt det inderlige Ønske, at den Tid engang maatte komme, da Staten kunde overtage alle Banerne, for at en Enhed i Styrelsen og en Ensamthed i Reglerne, hvorefter Banerne blive drevne, kunde finde Sted. Et Skridt herhenimod stete for 13 Aar siden, da det viste sig nødvendigt at udløse det Driftselskab, som ifølge Loven af 1861 blev dannet, for at overtage Driften af de fynst-lydske Baner og for ved Hjælp af dette særlige Driftselskab at føre Kontrol med Anlægget og Driftsmaterialet. Det viste sig nemlig dengang, at det Driftselskab, som havde været dannet, egentlig kun bestod af een Mand, og det forholdt sig altsaa dermed om trent, som vi nylig have læst om et Restaurationsaktieselskab, hvor Generalforamlingen bestod af Restauratøren og hans Dparter, og hvor han alene havde alle Selskabets Aktier og saaledes kun var een Mand og ikke noget Selskab. Saaledes var det ogsaa her med dette Driftselskab, som havde dannet sig, at der kun var een Mand, og at det var den Samme, som var Entreprenør og havde anlagt Banen, saaledes, at den Kontrol, der gennem dette Driftselskab skulde finde Sted, ikke kunde være tilstede. Da foreslog, som bekendt, den høitærede Konseilspræsident, som daværende Indenrigsminister, at det sjællandske Jernbaneselskab skulde overtage disse Baners Drift, og derved vilde ganske vist have været vundet, at der var bleven Enighed i Styrelsen af Driften;